

Hoe gaat het toch met de Kerf?

Tekst: Moniek Löffler

Vijftien jaar geleden waren de Schoorlse duinen even wereldnieuws. CNN stuurde beelden de wereld over van bulldozers die een gat in de zeereep groeven om de zee toe te laten in de duinen. Doel van deze 'kerf' was om meer variatie te brengen in de natuur. Waar deze ingreep aanvankelijk veel stof deed opwaaien en volop de aandacht kreeg, is het nu opvallend stil geworden. Hoe gaat het anno 2013 met de Kerf?

Foto: Marja de Mol

Zeewering slopen

Eind 1997 groeven bulldozers een 50 meter breed, maar ondiep gat in de zeeduinen tussen Bergen aan Zee en Schoorl. Voortaan mocht de zee de achterliggende duinvallei binnenstromen, maar alleen bij extreme waterstanden. Een hele ommekeer op een plek waar het beheer van de zeeduinen traditiegetrouw was gericht op het vasthouden van zand en het weren van de zee. Volgens de uitnodiging die betrokken organisaties verstuurd voor het bijwonen van de eerste graafwerkzaamheden maakte de ingreep een einde aan achthonderd jaar historie.

Trengleister van de Schoorlse duinen

Het duurde niet lang tot de zee de Kerf ontdekte. In de eerste vijf jaar na aanleg drong het zeewater zo'n 30 keer het duingebied binnen en liet daarbij telkens een plas zout water achter. Door de regen en door opkwellend zoet water werd dit water brak. Niet alleen de invloed van de zee nam toe, ook de wind kreeg meer ruimte en jaagde zandkorrels vanaf het strand naar de duinen. De gevolgen voor flora en fauna bleven niet uit. Sommige bijzondere soorten, zoals parnassia en de moeraswespenorchis vestigden zich snel. Andere soorten arriveerden aarzelend. Aanvankelijke angst voor de veiligheid bleek snel weg te ebb en plaats te maken voor enthousiasme. De Kerf groeide uit tot één van de trengleisters van de Schoorlse Duinen. Een in 2003 uitgevoerde evaluatie van de eerste vijf jaar spreekt over de Kerf als een in de meeste opzichten succesvol project.

'Net van alles niks'

Maar na 2003 trapte de natuur zelf op de rem. Door instuivend zand werd de opening naar zee al snel minder breed en diep, waardoor overstromingen zeldzamer

'De ingang stoof al gauw dicht en de zeldzame nattigheid komt vooral uit de lucht en niet uit zee.'

November 1997. Bulldozers halen de eerste hap zand uit de Kerf. Foto Moniek Löffler

werden. Tijdens een hevige storm in de winter van 2007-2008 drong het water voor het laatst de vallei binnen. Of, in de woorden die de fotograaf Ton Tuinman op zijn website gebruikt: 'De ingang stoof al gauw dicht en de zeldzame nattigheid komt vooral uit de lucht en niet uit zee.' Volgens Tuinman is de ingreep een compromis tussen waterkering-beheerders en natuurliefhebbers, waarbij alleen bij echte stormvloed een beetje water de duinen in mocht komen. 'Zoals vaak met een Hollands polderresultaat is het net van alles niks.'

'Ons doel is bereikt'

Wat vindt boswachter Jeroen Pater van Staatsbosbeheer van deze steeds vaker klinkende geluiden over de Kerf? 'Tsjja, het is maar wat je verwachtte van de Kerf', zegt hij. 'Wie de ingreep puur zag als maatregel om de zee regelmatig de duinen binnen te laten stromen, zal teleurgesteld zijn. Maar wij vinden het project wel degelijk geslaagd. Het was ons doel om dynamiek en variatie te brengen in de duinen en dat is gelukt. Na jarenlang intensief kustbeheer waren de duinen dicht begroeid en kwamen er relatief

weinig soorten voor. Sinds de aanleg van de Kerf zijn er veel nieuwe planten van brakke omstandigheden gekomen, ook al stroomt de zee nu niet meer binnen. Bovendien is dynamiek meer dan overstroming met zout water alleen! In de buurt van de vroegere opening stuift het zand om je oren en zijn er veel kale plekken te zien. Elke dag is het weer anders. Het zand stuift landinwaarts en zorgt voor variatie in plantengroei. Verder staat er in natte perioden veel vaker dan voor de ingreep zoet water in de vallei. Ook daarvan profiteren sommige soorten!' Volgens Pater inspireert de Kerf elke dag wandelaars en ook

dat ziet hij als een succes: 'De Kerf biedt een natuurlijke toegang van het strand naar de duinen, die er vroeger niet was. Wij vinden het belangrijk dat mensen van natuur kunnen genieten. De vele voeten bevorderen zelfs de dynamiek! Overigens blijft een groot deel van de vallei afgesloten voor publiek, om vogels rust te gunnen.'

Natuurkenners beamen het succes

Bas Arens van Bureau Duin- en strandonderzoek en gespecialiseerd in duinvorming, onderschrijft de bevindingen van Pater. 'Er is volop dynamiek, tenminste tot ruim 100 meter landwaarts van de voormalige opening. De Kerf vormt een tochtgat, waardoor de wind bakken met zand naar de duinen blaast. Er stuift in deze zone meer zand dan eind jaren negentig, toen er nog zeewater door de Kerf stroomde! Wel zie ik dat het stuivende oppervlak langzaam kleiner wordt. Ik ben benieuwd hoe het verder gaat.' Ook plantenkenner Pieter Korstanje van de KNNV regio Alkmaar is enthousiast over de Kerf. 'We vinden zeldzame soorten die er voorheen niet voorkwamen. Het gaat om soorten zoals zeewolfsmelk, zeepostelein en duinaveruit. Daarnaast zijn er enkele juweeltjes gevonden die je nog maar weinig langs onze kust vindt, bijvoorbeeld zeevenkel en zeelathyrus. Kijk maar eens op waarneming.nl, dan kan je het zelf zien. Wat mij betreft is de Kerf geslaagd.'

Veilig als voorheen

Voor Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) was de omwenteling misschien wel het grootst. Een traditie van helmplanten en zand vasthouden werd letterlijk bruut doorbroken. Maar terugkijkend zien ook zij de ingreep als een geslaagd voorbeeld van het hand in hand gaan van veiligheid en natuur. Martin Witte van HHNK licht toe: 'De duinen zijn hier zo breed, dat de

Zeewolfsmelk. Foto: Pieter Korstanje, KNNV

'We vinden zeldzame soorten die er voorheen niet voorkwamen. (...) Wat mij betreft is de Kerf geslaagd.'

Foto: Ton Tuinman

veiligheid op geen enkele manier in gevaar komt. Vragen van omwonenden krijgen we helemaal niet meer. We hebben de officiële waterkering in een kronkel om de Kerf heen gelegd en controleren of daar genoeg zand ligt. In de praktijk is er geen enkel probleem en hoeven we niets te doen. Wat nieuw is, is dat we als waterkeringbeheerders en natuurbeheerders meer met elkaar te maken hebben. We werken op elkaars gebied en dat vraagt om overleg en afstemming.'

Bron van inspiratie
Geslaagd of mislukt: de Kerf blijft inspireren. Even zoeken op internet levert al snel honderden foto's op. Voor kunstenaar Marja de Moel speelt de Kerf al ruim tien jaar een belangrijke rol in haar werk. 'De Kerf heeft duizend gezichten, die ik op minstens zoveel foto's, film en schilderijen heb vastgelegd', schrijft ze op haar website. 'Er liggen soms al jaren voorwerpen, vooral gemaakt van bijna onverteerbare kunststoffen, die soms weer onder het zand vandaan komen. Het verhaal van die voorwerpen heb ik in beeld vastgelegd.' Ook fotograaf Tuinman neemt ondanks zijn kritische noot de deelnemers aan zijn fotocursus mee naar de Kerf. Voor de foto van de maand september 2013 op zijn site koos hij een prachtige opname van: de Kerf.